

XXIII. Forordning Om Stavnsbaandets Løsning fra Godserne for Bondestandens Mandkiøn i Danmark

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge, [de Venders og Gothers Hertug udi Slesvig, Holstein, Stormare, Dytmarsken og Oldenborg] Giøre alle vitterligt:

at da Bondestanden indbefatter den talrigeste Deel af Landets Indbyggere, og Statens Styrke saavel i Hensigt til Forsvars-Væsenet, som den almindelige Velstand, fornemmeligen beroer paa denne betydelige Nærings-Stands Vindskibelighed[1], Mod og Fædrenelands-Kierlighed; saa kunne Vi ikke giøre et for Os selv kierere og for det Almindelige gavnligere Brug af Vor Kongelige Myndighed, end at anvende samme til at opmuntre disse borgerlige Dyder; ved omhyggeligen at beskierme og med Kraft haandthæve Vore kiere og troe Undersaatter af Bondestanden i deres Rettigheder, især den personlige Frihed, som af Vor Herr Oldefader, høylovlige Ihukommelse, Kong Friderich den Fierde i Forordningen af 21de Februarii 1702, ved den i nogle Provinser da brugelige Vorned-Rets[2] Ophævelse, er bleven dem skienket, og som ikke mindre tilkommer denne, end de øvrige Stænder.

Og da Vi have befundet, at det Stavnsbaand, som for nærværende Tiid hefter Bønderne i Vort Rige Danmark til det Gods, paa hvilket de have fyldt det 4de Aar, har sin Grund i den Indretning ved Land-Milicen, at Jorddrotterne have været pligtige til at frem-stille det til Krigshærens Vedligeholdelse fornødne Mandskab, i Forhold af deres Eyendommens matrikulerte Hartkorn; saa ville Vi allernaadigst fritage Jordegods-Eyerne fra at levere Folk til Krigs-Tienesten, hvilken herefter skal fordres umiddelbar, som en almindelig og personlig Pligt imod Os og Fædrenelandet; Og paa det at denne maa kunne opfyldes med desto større Lyst, have Vi forundt de af Land-Almuen udskrevne Soldater saadanne Fordeele, som ey alleene kan holde dem skadesløse for de med Krigsstanden forbundne Byrder, men endog være en passende Belønning for deres Tieneste.

I øvrigt erklære Vi paa det høytideligste og ved Vort Kongelige Ord, at den Frihed, som herved tilsiges Bondestanden i Vort Rige Danmark, ikke alleene skal have sin Virkning til de i denne Lovgiv-ning fastsatte Tiidspunkter, men endog stedse være uigenkaldelig og paa ingen Maade kunne svækkes eller indskrænkes.

Thi byde Vi herved og allernaadigst befale:

§. 1.

Stavnsbåndet til Godserne skal aldeles ophøre fra den 1ste Januarii Aar 1800, saaat alle af Bondestanden i Danmark, som da, i Følge de herefter anførte Bestemmelser, ere heftede til noget Gods, fra bemeldte Tiidspunkt skulle have Frihed til at til at opholde dem i de, til Land-Milice-Indretningens Vedligeholdelse, foreskrevne Districter, indtil de af Sessionen have faaet Afskeeds- eller Friheds-Passer, da det derefter maa være dem tilladt at nedsætte dem og søge Næring overalt i Riget.

§. 2.

Fra denne Vores Anordnings Bekientgjørelse skulle alle de, som have opnaaet en saadan Alder, at de ikke kunne antages til Krigstienesten, strax gives Friheds-Passer og være berettigede til at opholde dem paa hvad Sted i Landet de lyste.

Denne Ret skal ligeledes herefter tilkomme alle dem, der have udtient og faaet Afskeed fra Krigstienesten.

§. 3.

Alt Mandkiøn af Bondestanden, som ved denne Forordnings Udstedelse ey haver fyldt det 14de Aar, skal ikke være bundet til Godserne længere, end til 3 Maaneder fra sammes Bekientgjørelse at regne, efter hvilken Tiid de maa opholde dem i de herefter for det unge Mandskab og Landsoldaterne bestemte Districter, indtil de af Sessionerne have faaet Afskeeds- eller Friheds-Passer.

§. 4.

De, som ved denne Anordnings Bekientgjørelse have fyldt deres 14de Aar, skulle forblive paa de Godser, til hvilke de henhøre indtil de have faaet Afskeed fra Krigstienesten, eller have opnaaet den Alder, at de ey dertil kunne antages; dog skal dette Baand aldeles ophøre i Aaret 1800, saaledes som tilforn er bestemt;

a. Men dersom Proprietairen ikke kan skaffe en saadan Bondekarl Tieneste paa Godset, imod billig Løn, bør det være ham tilladt, efter lovlig Opsigelse, at søge Næring paa et andet Sted i Districtet.

b. Denne Ret bør ligeledes tilkomme de Huusmænd, som ikke for billig Betaling kunne faae Græsning til en Koe; dog at de først lovligen rette for sig.

Og naar der i denne Henseende maatte opstaae Tvistigheder imellem Jorddrotterne og Mandskabet, bør samme ufortøvet paakiendes af Amtmanden.

§.5.

Sessionen bør give dem, der virkeligen befindes at være Krøb-linger, Udygtigheds-Passer i deres unge Aar, naar det af deres Forældre eller Værger begieres. Dog bør samme ikke meddeles nogen paa den Grund, at han ey holder det bestemte Maal til at være Soldat, eller fordi han maatte have en ringe Legems-Feyl, som dog ey gjør ham aldeles vanfør. Men saadanne Karle skulle blive staaende i Re-serve-Rullerne, indtil de have opnaaet den Alder, at de desformedelst ikke udskrives.

§. 6.

Alt Mandskab, som ikke er heftet til Godserne indtil Aaret 1800, bør, saalænge det staaer enten i Reserve-Rullen eller i virkeligt Num-mer, forblive i det Amt, hvorunder det hører, og de, som uden Tilladelse begive dem derfra, førend de af Sessionen have faaet Afskeeds eller Friheds-Passer, skulle ansees og straffes som Rømningsmænd. Naar fleere Amter forestaaes af een Amtmand, da skal Districtet for Mandskabets Opholdssteder strække sig til saa mange af bemeldte Amter, som grændse tilsammen. I øvrigt maa Amtmændene, naar der ikke er Mangel paa Tienestefolk i Amtet, give de Indrullerede, fornemmelig dem, som ere Huusmænd, Pas til at begive dem til et andet District for at søge Næring, imod at bestille en boesiddende Mands Borgen for at komme tilstede, enten til en vis bestemt Tiid, eller naar det fordres og Cautionisten

derom advares. Undviger den Indrullerede, da skaffe Forloveren paa sin Bekostning en ligesaa dyg-tig Person i hans Sted.

§. 7.

Naar nogen, som har erhholdet Afskeeds- eller Friheds-Pas, vil forlade Districtet og begive sig til et andet Sted paa Landet, bør han være berettiget til at tage de Sønner, der ere under 14ten Aar, med sig; dog skal han først tilkiendegive sit tilkommende Opholdssted for Amtmanden, som igien melder det til Øvrigheden i det District, hvor han vil boe, paa det at Børnene der kunne indskrives i Reserve-Rullen. Dersom han Flytter til nogen Kiøbsted, da maa han tage de Sønner med, som ikke have fyldt det i 10de Aar; men, naar nogen af disse igien skulde komme paa Landet og drive Bonde-Haandtering, skal han indføres i Rullen paa det Sted, hvor han da først søger sit Ophold.

§. 8.

Sessionerne skulle overalt i Riget, enten for en enkelt, eller flere Byer under eet, hvor Beliggenheden tillader det, beskikke Lægds mænd[3], hvilke skulle følge Mandskabet til Sessionerne og der give nøyagtige Oplysninger om de Forandringer, som maatte være foregaaede ved Af- og Tilgang i deres Lægds Districter, siden den sidste Session. Dersom de da befindes at have lagt Dølgemaal[4] paa nogen af Mandskabet, bør de straffes med 14ten Dages Fængsel paa Vand og Brød

§. 9.

Lægds mændene skulle paa de samlede Godser forestaaes af Proprietairerne og paa Strøgodserne af Amtsforvalterne. Men hvor der ere flere Lodseyere i en Bye, der skal den, som har det meeste Hartkorn, gjøre Forslaget.

Naar nogen er blevet udnævnt til Lægdsmand, skal han vedbli-ve at forrette Tienesten i 3 Aar; men dersom han imellem Sessionerne skulde bortflytte eller ved Døden afgaae, da skal vedkommende Proprietair eller Amtsforvalter ufortøvet melde saadant for Amtmanden, som da imidlertid indsætter en anden til at forestaae Lægdet.

Naar nogen af det i Rullen staaende Mandskab, som ey er bundet til Godset, vil forandre sit Opholdssted i Districtet, da skal han forsyne sig med Beviis fra Lægdsmanden paa det Sted i Amtet, til hvilket han agter at begive sig, som bevidner, at han der enten har betinget sig i fast Tieneste, eller og fæstet eller kiøbt Gaard og Huus, for at boesætte sig; hvilket Beviis han skal overlevere Lægdsmanden for den Bye, han vil fraflytte, da denne igien, paa de samlede Godser, skal anviise det for Proprietairen, der uvægerligen skal meddeele Ham Følgeseddel til sit nye Opholdssted, hvor den Flyttende strax ved sin An-komst skal melde sig hos Lægdsmanden og foreviise ham Følgesedlen, paa det at denne kan antegne ham i sin Rulle, ligesom han til Afgang skal anføres i Rullen paa det Sted, som han har forladt.

Det skal i øvrigt paaligge den Lægdsmand, som har bekræftet, at den Flyttende havde betinget Tieneste eller Boepæl i hans Lægds District, nøye at paasee, om han til bestemte Tiid indfinder sig der paa Stedet, da Lægdsmanden i Tilfælde af Karlens Udeblivelse uop-holdeligen skal andrage saadant for Proprietairen paa de samlede God-ser og for Amtsforvalteren paa Strøgodserne, hvilke under Straf af 50 Rdlr.

Bøder til Sognets Fattige skulle uden Forhaling føye de for-nødne Anstalter til den Udeblevnes Eftersøgelse, og tillige indberette Undvigelsen til Amtmanden, som bør paasee, at alle muelige Midler blive anvendte til den Bortrømtes Heftelse.

Dersom den Person, der savnes i det Lægd, hvor han havde angivet at ville boesætte sig, eller tage Tieneste, skulde være fra et an-det Gods, da bør Eyeren af det Lægds District, som Karlen havde foregivet at ville tilflytte, ufortøvet anmelde hans Udeblivelse for Proprietairen af det Sted, hvor han sidst havde opholdt sig, og denne da føye de fornødne Anstalter til hans Eftersættelse.

Paa Strøegodserne skulle de fornævnte Følgesedler udstedes af Lægdsmanden og paategnes af Sognepræsten.

Naar nogen af Mandskabet uden Anmeldelse begiver sig fra sit Opholdssted, skal saadant ligeledes paa foranførte Maade tilkiendegives vedkommende Godsejer eller Amtsforvalter af Lægdsmanden; Og paa det at denne ikke skal kunne undskylde sig med Uvidenhed, bør det paaligge enhver Gaards- eller Huuses Beboer, hos hvilken nogen af det i Rullen indskrevne Mandskab opholder sig, strax beviisligen at tilkiendegive Lægdsmanden, naar en saadan Person savnes. Dersom enten Huusfaderen eller Lægdsmanden befindes at have viist sig for-sømmelig med disse foreskrevne Anmeldelser, straffes de med 14 Dages Fængsel paa Vand og Brød.

Skulde en Proprietair uden lovlig Aarsag nægte nogen af Mandskabet, som ikke er bundet til Godset, Følgeseddel, eller hindre ham fra at begive sig til et andet Sted i Districtet, da skal han straffes med 100 Rdlrs. Bøder til Sognets Fattige, og Amtmanden, naar derover klages, strax meddele Karlen Følgeseddel, samt andrage Sagen for Vores Danske Cancellie, som da foranstalter den Skyldige tiltalt.

Nægter Lægdsmanden paa Strøegodserne uden lovlig Aarsag at give en saadan Karl Følgeseddel, straffes han med 14 Dages Fængsel paa Vand og Brød. I øvrigt forholdes dermed paa samme Maade, som tilforn i liige Tilfælde paa Proprietair Godserne er bestemt.

Med liige Straf skulle de Lægds mænd ansees, som nægte at give dem af Mandskabet, som ville flytte til et andet Sted i Districtet, de fornødne Attester om at have købt eller fæstet Huus og Gaard, eller betinget sig i fast Tieneste.

§. 10.

Mandstabet skal indføres i Reserve-Rullerne fra Fødselen.

§. 11.

Lægds mændene skulle under Proprietaires Opsigt paa de samlede Godser, og Amtsforvalternes paa Strøegodserne holde specielle Ruller over det sig i deres Districter opholdende Mandskab, samt deri nyøagtigen antegne den imellem hver Session skeete Af- og Tilgang.

§. 12.

Proprietærene skulle derefter paa lige Maade forfatte alminde-lige Ruller over det gandske Mandstab, som opholder sig paa deres Godser, og tilstille Land- og Krigs-Commissairen disse 6 Uger, førend Sessionen bliver holdt, med vedkommende

Sognepræsters Atte-ster: at de deri anførte Af- og Tilgange af Døde, Fødte og Omflyttede forholde sig rigtig; Og skulle Lægds mændenes Ruller tillige derved følge, som Bielage.

Paa Strøegodserne skulle Amtsforvalterne ligeledes sende Land- og Krigs-Commissairen saadanne Ruller over Mandskabet i deres Districter, hvilke paa samme Maade skulle være attesterede; Men dersom der i et Lægds-District befindes at være forskellige Lodseyere, da skal den største af disse forfatte Rullen over det hele; hvilket bør forstaaes saaledes: at, hvor der er størst Lod af Strøegods, skal Rullen føres af Amtsforvalteren.

Efter disse Ruller skal Land- og Krigs-Commissairen forfatte de almindelige over det heele Regiments-District, hvilke bør indrettes Amtviis, og 3 Uger, forinden Sessionen bliver holdt, deraf tilstilles Obersten og Amtmanden, hver for sig, bekræftede Gienparter.

I øvrigt skal det være Land-og Krigs-Commissairens Pligt nøye at gennemgaae og sammenholde de specielle Ruller med hinanden, paa det at der kan have Vished om, at de deri, formedelst Omflytning-er, anførte Af- og Tilgange stemme overeens, og at den fornødne Orden dermed af Vedkommende er bleven iagttaget.

Dersom nogen Uorden opdages, skal samme ved Sessionen rettes, og årsagen dertil paa det nøyeste undersøges, da Sessionen, naar Urigtighederne befindes at have sin Grund enten i Svigagtighed eller forsætlig Efterladenhed, bør andrage saadant for Vores Danske Cancellie, som foranstalter de Skyldige tiltalte. I det første Tilfælde skal Proprietairen ansees med 100 Rdlrs. Bøder til Sognets Fat-tigkasse, og Lægdsmanden hensættes 14 Dage paa Vand og Brød;

Og i sidste Tilfælde skal Proprietairen bøde fra 10 til 50 Rdlr., og Lægdsmanden straffes med at sidde paa Vand og Brød fra 2 til 8te Dage efter Sagens Beskaffenhed.

Strax efter denne Anordnings Udstedelse skal der holdes Extra Sessioner overalt, til hvilke Proprietairerne skulle indgive fuldstændige Ruller, ikke alleene over det gandske Mandskab, som opholder sig paa ethvert Gods, og er under 36 Aar, men endog over dem af bemeldte Alder, som med Husbondens Tilladelse befinde sig uden for Godset, tilligemed nøyagtig Optegnelse over det unge Mandkiøn, som fra sidstafvige Aars Begyndelse haver faaet Friheds-Passer af Godsets Eyer, og ey haver udtient, hvilke Ruller af Sognepræsterne skulle attesteres, paa det at man derved kan komme i Erfaring, om nogen Proprietair skulde, ved Misbrug af saadanne Friheds-Passer, have blottet sit Gods for Mandskab til Vores Tieneste og Landets Forsvar, da han i saa Fald skal være pligtig til, paa sin egen Bekostning, igjen at hverve saa mange frie Folk til Landsoldater Tienesten, som formedelst de af ham udgivne Friheds-Passer maatte mangle til Recrueringen.

I øvrigt skulle Godseyerne herefter hverken være pligtige til at forskaffe Mandskab til Krigstienesten, eller have Magt til at give nogen Friheds-Pas; men Sessionen skal eene være bemyndiget til, paa den herefter foreskrevne Maade, at udtage de fornødne Folk til Land-Milicen, og at meddeele Afskeeds- og Friheds-Passer, hvilke skulle gi-ves Vedkommende uden Betaling, paa slet Papiir.[5]

§.13.

Mandskabet skal udtages til Krigstienesten, i Forhold af Districternes Folkemængde, uden Hensigt til Hartkornet.

§. 14.

Udskrivningen skal strække sig til alle af Bondestanden, der ere indførte i Reserve-Rullerne og befindes dygtige til Soldater; Hvorfra ingen skal være befriet, undtagen i de enkelte Tilfælde, som denne Anordning udtrykkelig bestemmer.

§. 15.

Naar en Landsoldat har tient i 8te Aar, skal Sessionen uvægerligen og uden Betaling give ham Afskeeds-Pas; Dog skal denne Forkortelse i den ved Forordningen af 14de September 1774 bestemte Tiid til Land-Milice Tienesten ikke strax have Sted; Men samme skal gaae saaledes gradviis frem, at i de første 8te Aar fra denne Forordnings Udstedelse skal en 8tende Deel af de Landsoldater, som have længst i Rullerne, aarligen gives Afskeed, og naar de have tient lige lang Tiid, sa skulle de, som ere ældst, have Fortrinet; Men efter bemeldte Tiids Forløb skal Mandskabet ikkun være pligtigt til at tiene i 8te Aar.

§. 16.

Ingen, som er udskreven til Soldat, maa, saalænge han er dygtig til Tiensten, gives Afskeeds-Pas, eller udslettes af Rullen, førend han har tient i 8te Aar; med mindre en Selveyer- eller Fæste-Gaar ved Dødsfald bliver ledig, og Gaarden beviisligen overdrages een af den Afdødes Sønner, da denne maa gives Afskeeds-Pas, naar han har tient i 2 Aar, uden at han skal være pligtig at stille nogen anden Karl i sit Sted; men dersom han siden kommer fra Gaarden, forinden han har fyldt det 36te Aar, og ey strax tiltræder en anden Gaard, da skal han igien indskrives i Rullen som Soldat og udtiene den Tiid, som mangler i de 8te Aar; Hvilket udtrykkeligen skal indføres i hans Pas for at afværge Misbruge, som kunde sigte til denne Anordnings Overtrædelse.

§. 17.

Landsoldaterne skulle ikke tiene længere, end til de have fyldt det 36te Aar ey heller nogen, som er over den Alder, udskrives; Men Sessionen skal da meddeles de første Afskeeds og de sidste Friheds-Passer.

§. 18.

Dersom nogen af Feighed eller med Forsæt lemlester sig selv, for at undgaa Krigstienesten skal han først hensættes til Fæstningsarbeyde i 6 Aar, og derefter afleveres til Stokke-Knegt[6] ved de gevorbne[7] Regimenter, for der at udtiene den Tiid, som han ellers skulde have været Landsoldat; men kan det ey overbeviises ham, at det er skeet med frie Villie, da skal han, om han derved er bleven aldeles udygtig til at tiene som Soldat, dog blive staaende i Rullen, indtil han er 36 Aar, paa det at han, i paakommende Tilfælde, kan bruges til Styk-Knegt[8], Feldt-Kudsk og deslige.

§. 19.

Saasnart nogen af det unge Mandskab er bleven confirmeret, skal han af Lægdsmanden forestilles til næste Session, og der tages i Eed: "at han ikke uden Tilladelse vil begive sig fra Districtet, førend han dertil har faaet Afskeeds- eller

Friheds-Pas, og at han, naar han i sin Tiid skulde blive udskrevet til Soldat, vil tiene Kongen ærlig og troe [etc.]" da han siden, ved at indrulleres til virkelig Soldat, ingen nye Troeskabs Eed skal aflægge.

I øvrigt ville Vi hermed paa det alvorligste have igientaget den i Forordningen af 14 September 1774 §. 40 bestemte Straf for Rømningsmænd, saavel som for dem, der huuse og hæle[9] disse, eller tage dem i Tieneste.

§. 20.

De af Lægernes Mandskab, som, uden at have gjort sig skyldige i nogen anden Misgierning, ere undvegne af Riget, førend den-ne Anordnings Bekiendtgjørelse, maa ubehindret og uden Tiltale af Godseyerne komme igien til Landet og der boesætte sig, hvor de ville.

§. 21.

Udskrivningen skal skee ved Sessionen, under dens Deputeredes umiddelbare Bestyrelse; Til hvilken Ende det heele Mandskab skal være der tilstede; Og, at dette ikke skulde blive alt for besværligt, skal Sessionens Samlinger holdes paa saa beleylige Stæder i ethvert District, at ingen af Folkene maa have længere Vey derhen, end 2 Mi-le[10], saa at det kan blive dem mueligt at møde betimeligen og komme hjem derfra paa een Dag. Dog skulle de, som, efter at have fyldt det 24de Aar, blive anseete udygtige formedelst Mangel af fuldkom-men Væxt, meddeles et Beviis af Sessionens Deputerede derom, og paa Grund af samme være befriede for at indfinde sig ved de aarlige Møder, med mindre de i Nødsfald skulde behøves til Krigstjenesten, da Lægdsmanden derom betimeligen advares.

Mandskabet skal tilsiges Lægdsviis til visse bestemte Timer, saaledes at de, der boe nærmest ved Sessions-Stedet, skulle møde først, og de mere fraliggende Lægders Mandskab efterhaanden sildigere, paa det at Forretningen kunde tage sin Begyndelse betiids om Morgenen, og Folkene ikke uden Nødvendighed skulde opholdes.

Foruden det Mandskab, der udfordres til de Nummere, som ved Sessionen befindes ledige, skulle der udtages saa mange Over-Completer[11], som efter Rimelighed ansees fornødent til at vedligeholde Re-cruiteringen af de Nummere, der inden næste Session formodes at kunne blive ledige, da Amtmanden i denne Mellemtiid skal besørge Indrulleringen af bemeldte Over-Completer; og naar nogen af disse til den efterfølgende Session blive tilovers, da skulle de, uden videre Lodkastning, indskrives til Soldater.

§. 22.

Saalænge der gives andet dygtigt Mandskab i Districtet, skulle de Huusmænd, som ere givte, og fortrinligen de, der have Børn, ikke udskrives til Soldater.

I lige Tilfælde skal en gammel Gaardmands eller Gaardbrugende Enkes eeneste Søn være befriet; og naar saadanne Forældre have flere Sønner, da den iblandt dem, som Forældrene begiere, dog alleene imedens han tiener hos dem.

Men dersom der befindes Mangel paa andet dueligt Mandskab til Recruiteringen, da skulle disse benævnte Forfald ikke fritage nogen for Udskrivning.

§. 23.

Ved Udskrivningen skal først de af det tjenstdygtige Mandskab, som have fyldt det 20de Aar, indrulleres til Soldater, frem for de ældre; dernæst de, som have fyldt det 21de Aar, saalænge der findes nogen af disse, og saa fremdeles, at de yngre altid vælges frem for de ældre; og naar der da i den sidste Klasse, nemlig af de ældste, ere flere Personer af samme Aars Alder, end der behøves til de ledige Nummeres Besætning, da skulle visse, ifald de ikke kunne blive eenige om frivillig Indrullering, kaste Lod om hvilke af dem, der skal udtages til Soldater.

Denne Lodkastning skal skee ved 2 Tærninger i Sessionens Over-værelse, og de, som da faae højeste Øyne, indskrives i Rullen, som virkelige Soldater.

Dersom Mandskabet fra 20 Aar indtil 36ve Aars Alder paa no-get Sted imod Formodning skulde findes utilstrækkeligt til Recrueringen, da maa de, som ere imellem 18 og 20 Aar, udskrives.

Udebliver nogen uden lovligt og beviisligt Forfald fra Sessionen, skal det ansees, som om han frivilligen har villet lade sig indrullere; men dersom han ikke kan møde personlig formedelst Sygdom eller an-den gyldig Aarsag, da skal Lægdsmanden kaste Lod paa hans Vegne, naar Rullen udviser, at han er tjenstdygtig.

Dersom nogen angives at være uduelig til Krigstjenesten formedelst Legems Bræk eller ulægelig Sygdom, da skal han, ifald Skaden ikke er øyensynlig, besigtes af Amts- og Regiments-Chirurgerne i Land- og Krigs-Commissairens Overværelse, og hans Dygtighed derefter paakiendes af Sessionen.

§. 24.

Naar et ungt Menneske af Bondestanden med troevardigt Vid-nesbyrd fra offentlig Lærere kan bevise at have gjort Fremgang i Studeringer og givet Prøve paa Duelighed og Flittighed, bør han ikke udskrives til Soldat; meget mindre, naar han er bleven akademisk Borger.

§. 25.

Ifald nogen af Bondestanden tager et fattigt Barn fra Kiøbstæden til sig og opdrager det, da maa han, naar samme er dygtigt til Tienesten, fremstille det til Soldat i en af sine Sønners Sted, og denne sidste da være befriet for Udskrivning.

§. 26.

Dersom nogen af det unge Mandskab, som ey er indrullet til Soldat, beviiser at være bleven Eyer eller Fæster af en Gaard, maa han være frie for at udskrives, naar han i sit Sted kan skaffe en anden duelig Person, som enten har udtient, eller ikke er pligtig til at tiene. Men dersom han ikke har kiøbt eller fæstet Gaard, maa han ey frietages for Krigstjenesten, om han endog fremstiller en anden til Soldat paa sine Vegne, med mindre han tillige betaler 30 Rdlr., hvilke skulle anvendes til Land-Milice Væsenets Fordeel efter Vores nærmere allernaadigste Forgodtbefindende.

§. 27.

De af Mandskabet, som ikke ere blevne udskrevne til Soldater, naar de have fyldt 28 Aar, maa i Tilfælde af, at de beviisligen have faaet en Bondegaard i Fæste, eller til Eyendom, meddeeles Friheds-Pas af Sessionen; Dog bør deri udtrykkeligen indføres, at, dersom de skulde komme fra Gaarden, førend de have opnaaet 36ve Aars Al-der, uden strax at tiltræde en anden Gaard, skulde de igien indføres i Rullen, indtil de have fyldt 36 Aar.

§. 28.

Naar nogen, som ikke er af Bondestanden, bruger en Gaard paa Landet, og der ernærer sig af Bonde-Haandtering, skal hans Sønner være frie for Udskrivning; Dog med det Vilkaar, at han paa sin Grund opbygger et Huus med 3 a 4 Tønder Land til, og der boesætter en Bonde-Familie.

§. 29.

Naar en Mand uden for Bondestanden opbygger en nye Gaard eller Huus paa et Sted, som ikke tilforn har været dyrket eller beboet, bør hans Børn ligeledes være befriede for at tiene som Landsoldater.

§. 30.

Dog skulde Adelens eller lige med samme Privilegeredes, saavelsom geistlige og verdslige Embedsmænds, samt Degnes, Skoleholderes og Substituters[12] Børn være aldeles frie for Udskrivning, uden at deres Forældre skulde være pligtige til at opfylde de fornævnte Vilkaar.

§. 31.

Naar nogen uden for Bondestanden køber eller forpagter en Parcel af frie Hovedgaards Taxt, og bygger derpaa, da bør hverken han eller hans mandlige Afkom, som fødes der paa Stedet, indrulleres til Soldater.

§. 32.

Dersom nogen har 200 Tønder Land og derover enten til Eyendom eller Forpagtning af en Hovedgaards Marker, bør hans Børn, som der avles, være befriede for Krigstienesten, om han endog selv er af Bondestanden.

§. 33.

Paa de Godser, hvor der ved den første Session, som bliver holdt efter denne Anordnings Bekiendtgjørelse, findes et tilstrækkeligt Antal af tjenstdygtigt Mandstab til Recrutteringen, maa Sessio-nen give Friheds-Passer til dem, som paa den Tiid ere i Proprietairens Tieneste naar saadant af Husbonden forlanges. Saa maa og Præstens Avlskarl, som da tiener ham, være frie for Udskrivning, sålænge han forbliver i bemeldte sin Tieneste; Men de Folk, som Godseyerne og Præsterne efter den Tiid antage, skulde ikke frietages for Krigstjenesten.

Dog bør den fornævnte Frihed for Proprietairernes Tjenestefolk og Præsternes Avlskarle ikke tilstaaes dem, førend Extra Sessio-nerne for det hele Regiment ere blevne holdte, paa det at der kan ha-ves Vished om, at der ikke i Districtet bliver

Mangel paa det fornød-ne Mandskab til Udskrivningen, da der i det modsatte Tilfælde ingen saadan Befrielse for Krigstienesten skal have Sted.

§. 34.

Ingen maa hverves paa Landet til de gevorbne Regimenter, om han endog har udtient ved Land Milicen og derfra faaet Afskeeds-Pas.

§. 35.

Lægds mændene maa være befriede for at svare Extra Skat for dem selv og deres Hustruer, saalænge de vedblive deres Tieneste.

Saa bør de og være frie for Udgifter til Skolernes Vedligeholdelse. I øvrigt skulle de i Samqvemme agtes og have Sæde oven for alle andre af Bondestanden.

§. 36.

Vedkommende Collegier befales at overlægge og foranstalte en efter de locale Omstændigheder passende Inddeeling for et hvert Regiments-District, hvorved nøye bliver at paasee, at de unødvendige lange Marcher til Regiments-Samlingerne kunne forebygges.

§. 37.

De af Land-Lægdernes Mandskab, som nu ere, eller herefter blive udskrevne til Krigstienesten, skulle saalænge, de staae i virkeligt Nummer, nyde en Belønning af 5 Rdlr. aarlig, hvilke 8te Dage, efterat Sessionen er holdt, skal udbetales dem af vedkommende Amtsforvaltere eller Regimentsskrivere.

I March-Penge bør Landsoldaterne godtgjøres 1 Mk. [Mark] daglig, imedens de ere undervejs til og fra Exerceer-Pladserne, hvilke Penge Lægds mændene skulle modtage paa Amts- og Regiments-Stuerne og uddeele samme, enhver til sit Lægds Mandskab, da bemeldte Ud-gift derefter repareres paa det gandske Lands Hartkorn.

§. 38.

Naar noget Arbeyde paa Landet maatte blive foretaget paa offentlig Bekostning, da bør Landsoldaterne fortrinligen have Adgang dertil.

§. 39.

Naar en Jorddrot indretter et Huus med 3 á 4 Tønder Land af Middel-Jord til Beboelse for en Landsoldat, og han ved Sessionen foreviiser dennes med ham derom indgaaede frivillige og lovlige Foreening, skulle de begge paa efterskrevne Vilkaar nyde de Fordeele, som herefter bestemmes:

1. Jorddrotten skal være berettiget til i Amtstuen at faae udbetalt saa meget af de Soldaten aarlig tillagte 5 Rdlr., som denne i Foreeningen har tilstaaet ham i Vederlag for Huusets og Jordens Brug.

2. Dersom Eyeren af et saadant Huus kan komme overeens med een tjenstdygtig Karl, som enten har udtjent, eller af anden Aarsag ey er pligtig at tjene, og denne frivillig fremstiller sig for Sessionen, og lader sig indskrive som Soldat i 8te Aar (men ey for kortere Tiid) imod at beboe og bruge et saadant Huus, skal Eyeren deraf være

berettiget til at begiere Friheds-Pas for hvilken anden Karl af det unge Mandskab, han vil, naar denne ey endnu er bleven indrulleret til Soldat; Dog maa der ikke paa den-ne Grund gives Afskeeds-Pas til nogen, som allerede er kom-men ind i Tienesten.

3. Naar nogen af de Soldater, som ere bundne til Godserne indtil Aaret 1800, ikke kan faae et saadant Huus med Jord til, som ovenanført, paa det Gods, hvor han opholder sig, maa det være ham tilladt at flytte hen til et andet Sted i Districtet, hvor han beviisligen har faaet et saadant Huus i Fæste, og at for-blive der, saalænge han beboer og bruger samme.

4. Naar et Soldater Nummer imellem Sessionerne skulde blive leedigt, og Jorddrotten kan formaae en Soldat, som til næste Session faaer udtient, og har Huus og Jord i Fæste, til at træde ind i bemeldte Nummer og vedblive at tiene i 8te Aar paa nyt, maa det være Jorddrotten tilladt at erholde Friheds-Pas ved næste Session for den Over-Complet, der ellers skulde have indtraadt i det vacante Nummer, hvilket imidlertid maa blive staaende ubesat, med mindre Regimentet skulde trækkes tilsam-men, da Over-Completen i dette Tilfælde ey bør kunne frieta-ges for at indskrives og gjøre Tieneste.

5. Saalænge Landsoldaten staaer i Tienesten og han opfylder de indgaaede Fæstepligter, maa han ikke udsiges af Huuset; Og, om Contracten endog ikkun er indgaaet for 8te Aar, skal dog Sol-daten, naar han fremstiller sig for Sessionen og erklærer frivillig at ville vedblive at tiene i 8te Aar paa nyt, have Ret til at beholde Huusets og Jordens Brug, saalænge han tiener og dertil findes duelig; Dog maa han ey indrulleres for kortere Tiid, end bemeldte 8te Aar. Og skal det da være Jorddrotten tilladt at erholde Friheds-Pas for en anden Karl af det unge Mandskab.

6. Skulde Soldaten blive udcommanderet, maa hans Kone ikke Udsiges af Huuset, saalænge som han tiener, da hun ogsaa, imedens han er fraværende, nyder de 5 Rdlr., som ere ham til-

lagte af Vores Kasse aarlig, paa samme Maade, som de ellers af ham selv, som nærværende, skulde været hævede.

7. Naar en Landsoldat, der beboer et Soldaterhuus, har tient i 24 Aar, skal han være berettiget til at bruge og besidde det sin Livstiid med samme Vilkaar, som en anden Fæster; følgelig ogsaa Enken efter hans Død.

8. Naar Soldaten har tient i 24 Aar, og befindes at være trængende, skal han nyde en dobbelt Almisseportion af Sognet i Pension.

§. 40.

Land- og Krigs-Commissairernes Antal ville Vi allernaadigst forøge med 3 eller 4, paa det at enhver af dem ikke skal have et større District, at forestaae, end han kan overkomme.

§. 41.

Land-Rekruterne skulle, ligesom Landsoldaterne, udskrives i Forhold af Districternes Folkemængde og udtages ved Lodkastning imellem dem af Mandskabet, som befindes at have den dertil udfordrede Vext og Dygtighed.

§. 42.

Foruden de Fordeele, som ved denne Anordning ere tilstaaede Landsoldaterne, skulle Land-Rekruterne end videre nyde følgende Ret-tigheder:

a. Naar nogen ved Lodkastning er bleven udskreven til Land-Rekrut, maae det være ham tilladt, i sit Sted, dertil at fremstille en anden tjenstdygtig Mand fra Landet, som er villig til at lade sig indrullere, og dersom denne ikke er pligtig til at tiene, da selv være frie for al Udskrivning; Men ifald den, som paa hans Vegne antages til Land-Rekrut, skulde høre under Reserve-Mandskabet, da skal dog den, som fremstiller ham, ikke derved befries for at tiene ved Land-Milicen.

b. Naar den, der saaledes har hvervet en Land-Rekrut til at tiene i sit Sted, beviser at have betalt denne forud en vis Sum i Haandpenge, isteden for de 2 Rdlr., og de 5 Rdlr., som i Følge denne Forordning, skulle udbetales dem paa Amtstuerne, da maa han være berettiget til ved Regimentet og hos Amtsforvalteren at oppebære fornævnte den hvervede Land-Rekrut tillagte Belønning af 7 Rdlr. Aarlig

c. Omendskiøndt Land-Rekrutten nogen Tiid har staaet i Tienesten, maa han dog have Ret til at lade sig udløse, ved at fremstille en anden dygtig Person, som ikke er tjenstpligtig, naar denne vil lade sig indrullere for et Aar længere, end den afgaaende skulde have tient.

§. 43.

I øvrigt er det Vor alvorlige Villie, at Sølægernes Mandskab skal forsvares i de det ved Forordningen af 1te Februarii 1770 allernaadigst skienkede Privilegier.

Og da det ved bemeldte Anordnings 27 og 45 §pher er de Sæindrullerte tilladt at seyle med Vore Undersaatters Skibe, paa hvad Steder dem lyster, i fredelige Tiider, samt at opholde dem i Enrollerings Districtet, naar de ikke ere i Skibsfarten; saa skulle de ikke være bundne til Godserne, men paa det kraftigste haandthæves i ovenbenævnte Friheder og Rettigheder, uden at Jordgods-Eyerne deri maa være dem hinderlige, under Straf af at ansees som Vore Mandaters modtvillige Overtrædere.

Endelig ville Vi allernaadigst, at de om Land-Milice-Væsenet udgangne og hidtil gieldende Anordninger skulle staae ved Magt, forsaavidt, som de ey ved denne Vor denne allernaadigste Forordninge ere forandrede.

Thi byde og betale Vi herved Vore Grever, Stiftbefalingsmænd, Friherrer, Biskopper, Amtmand, Landsdommere, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Amtsforvaltere, Fogder og alle andre, som denne Vores Forordning under Vort Cancellie-Segl tilskikket vorder, at de den paa behørige Steder, saavel som og af Prædikestolene, til alle Vedkommendes Efterretning strax lade læse og forkynde. Givet paa Vort Slot Christiansborg udi Vores Kongelige Residentz-Stad Kiøbenhavn den 20 Junii 1788.

Under Vor Kongelige Haand og Signet.

Christian R.

(L.S.)

A.P. v. Bernstorff

Luxdorph. P. Aagaard. Schow